

Peredele suunatud rahalised toetused: mõju ebavõrdsusele, sündimusele ja tööturukäitumisele

**Andres Vörk
Marre Karu**

29.04.2009

(parandatud 11.05.2009 slaid nr 9)

Lastega perede toetamiseks

Eestis palju eri skeeme

- **Universaalsed peretoetused (sõltuvad leibkonna struktuurist)**
 - Lapsetoetus
 - Lapsehooldustasu
 - Paljulapseliste perede toetused
 - Üksikvanematoetus, ...
 - **Sissetulekust (positiivselt või negatiivselt) sõltuvad toetused**
 - Toimetulekutoetus (negatiivselt sõltuv)
 - Maksuvaba tulu lastega peredele (positiivselt sõltuv)
 - **Varasemast palgast sõltuvad toetused**
 - Vanemahüvitis
 - Rasedus-ja sünnitushüvitis (Haigekassa)
 - **KOVide rahalised toetused (universaalsed või abivajajatele)**
 - **Lisaks tasuta või subsideeritud teenused**
- ⇒ **Toetamise viis avaldab mõju leibkondadevahelisele tulujaotusele ja töötamise stiimulitele ning sündimuskäitumisele**
- ⇒ **Kulu-efektiivsus eesmärkide saavutamisel erinev**

Toetuste teoreetiline mõju

1. Sissetuleku muutumine lastega peredes

- Sissetuleku ja tarbimisvõimaluste silumine, vaesuse vähenemine lastega peredes – *heaolu kasv, inim- ja sotsiaalkapitali kasv*
- Vaestele sihitud toetused odavamad vaesuse leevendamisel

2. Mõju sündimuskäitumisele

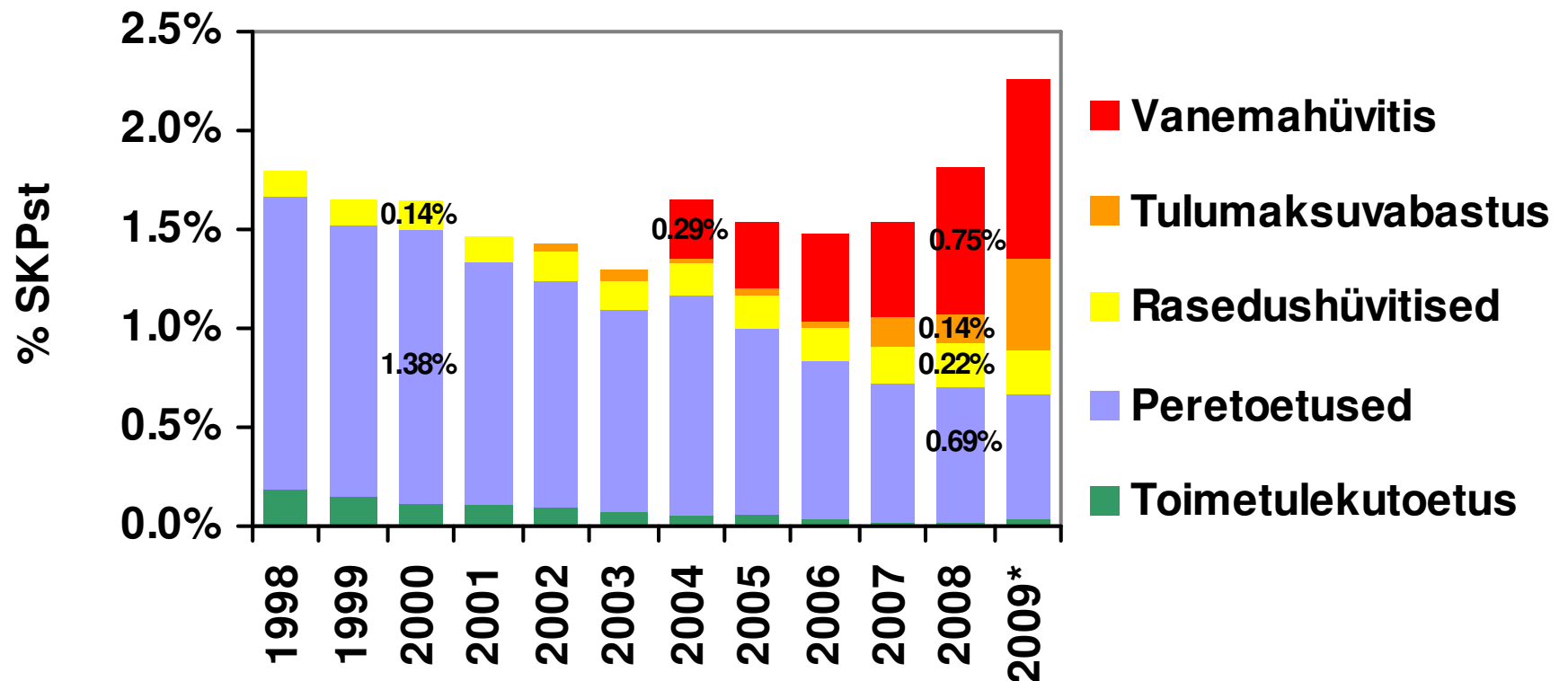
- Suurem pere sissetulek võimaldab rohkem lapsi saada – *sissetulekuefekt*
- Palgaga seotud hüvitis teeb tööturult eemal oleku “odavamaks” kõrgepalgalistel – *asendusefekt*

3. Mõju töötamise stiimulitele

- Sissetulekuga vastassuunalised toetused – vähendavad stiimuleid – *vaesuslõks ja madala palga lõks*
- Sissetulekuga samasuunalised toetused – suurendavad stiimuleid
- Universaalsed toetused pigem vähendavad töötamise stiimuleid

- Kasvab (eelnevast) sissetulekust positiivselt seotud toetuste osakaal
- Tõstnud töötamise motivatsiooni
- Väheneb kuluefektiivsus sissetulekute ebavõrdsuse ja vaesuse vähendamisel
- Fookus sünnile! Enim Euroopas => Mõjutanud sündimuskäitumist

Joonis 1. Lastega peredele suunatud rahalised toetused

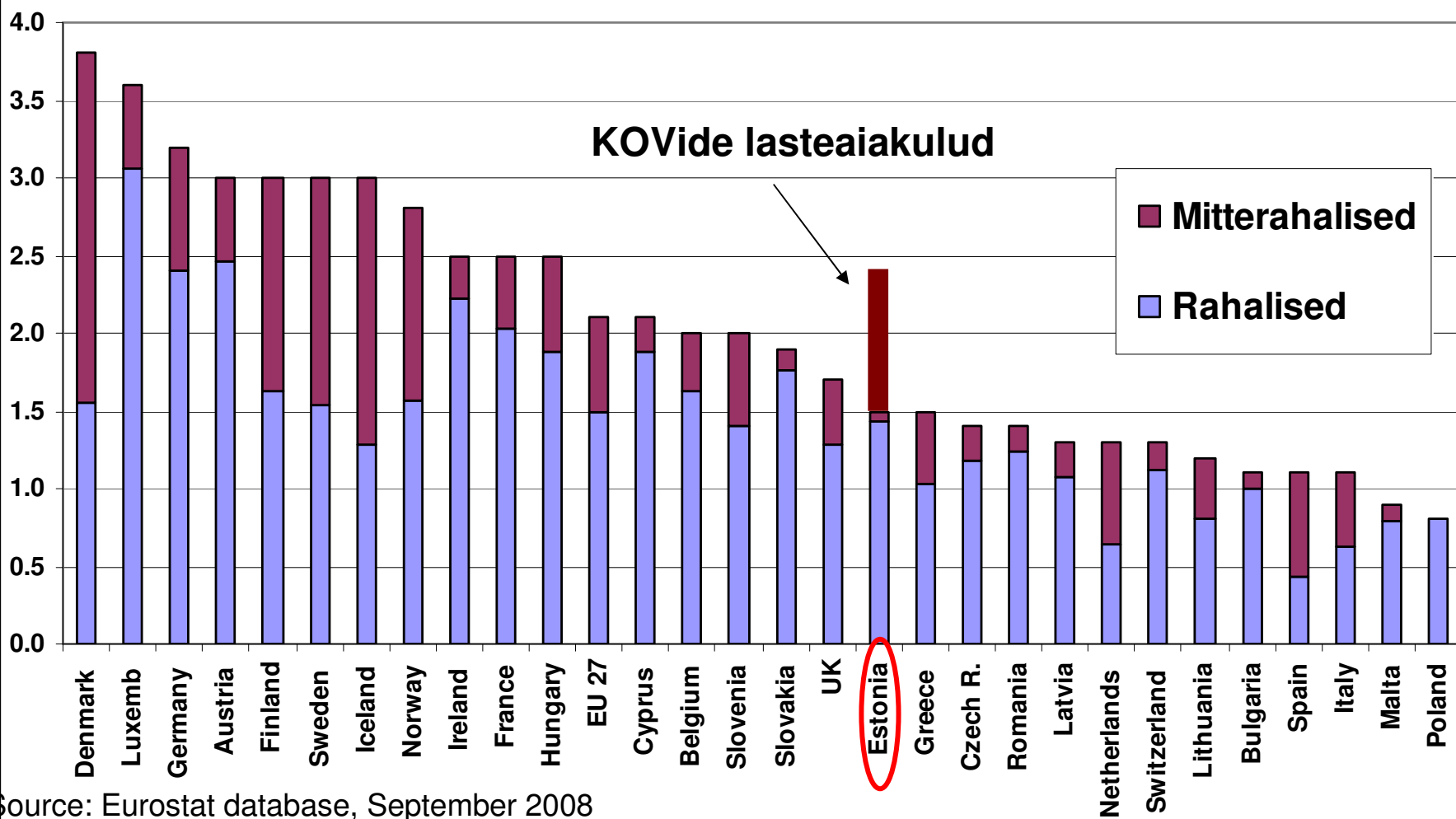
ALLIKAD: Peretoetused ja vanemahüvitis – SKA, rasedus- ja sünnitushüvitised, SKP - ESA , tulumaksuvabastuse mõju (kassapõhine) – PRAXIS, toimetulekutoetus – SoM, PRAXISE arvutused. 2009. aasta prognoosid SKA eelarvest ja Praxise analüüsid. Märkus: vanemahüvitis ja rasedushüvitis on brutosummas. Netosumma on tulumaksu võrra väiksem. Ei sisalda riigi poolt tasutavat sotsiaalmaksu ega kogumispensionimakset.

Eestis mitterahalisi perede toetusi vähe

(NB! lasteaiad hariduse all, toimetulekutoetus sotsiaalabi all, täiendavat tulumaksu vaba tulu laste arvu järgi pole sees)

Peretoetuste osakaal SKPs, 2005

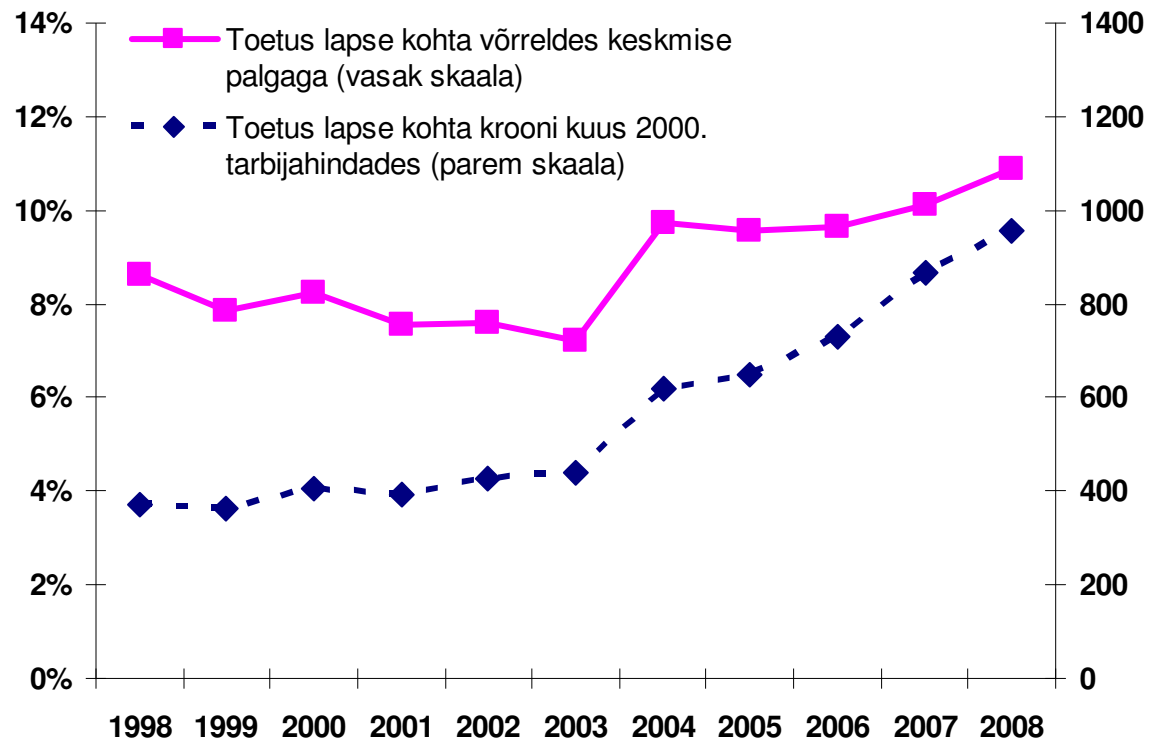
(Eurostat ESSPROS andmed)

Source: Eurostat database, September 2008

Toetus lapse kohta kasvanud 1998-2008 4 korda, reaalhindades 2,5 korda

2004-2008	Kasv	Reaalkasv
Kokku	2,0	1,5
- vanemahüvitis	2,1	1,6
- tulumaksuvabastus	1,9	1,5
- riiklikud peretoetused	1,1	0,9

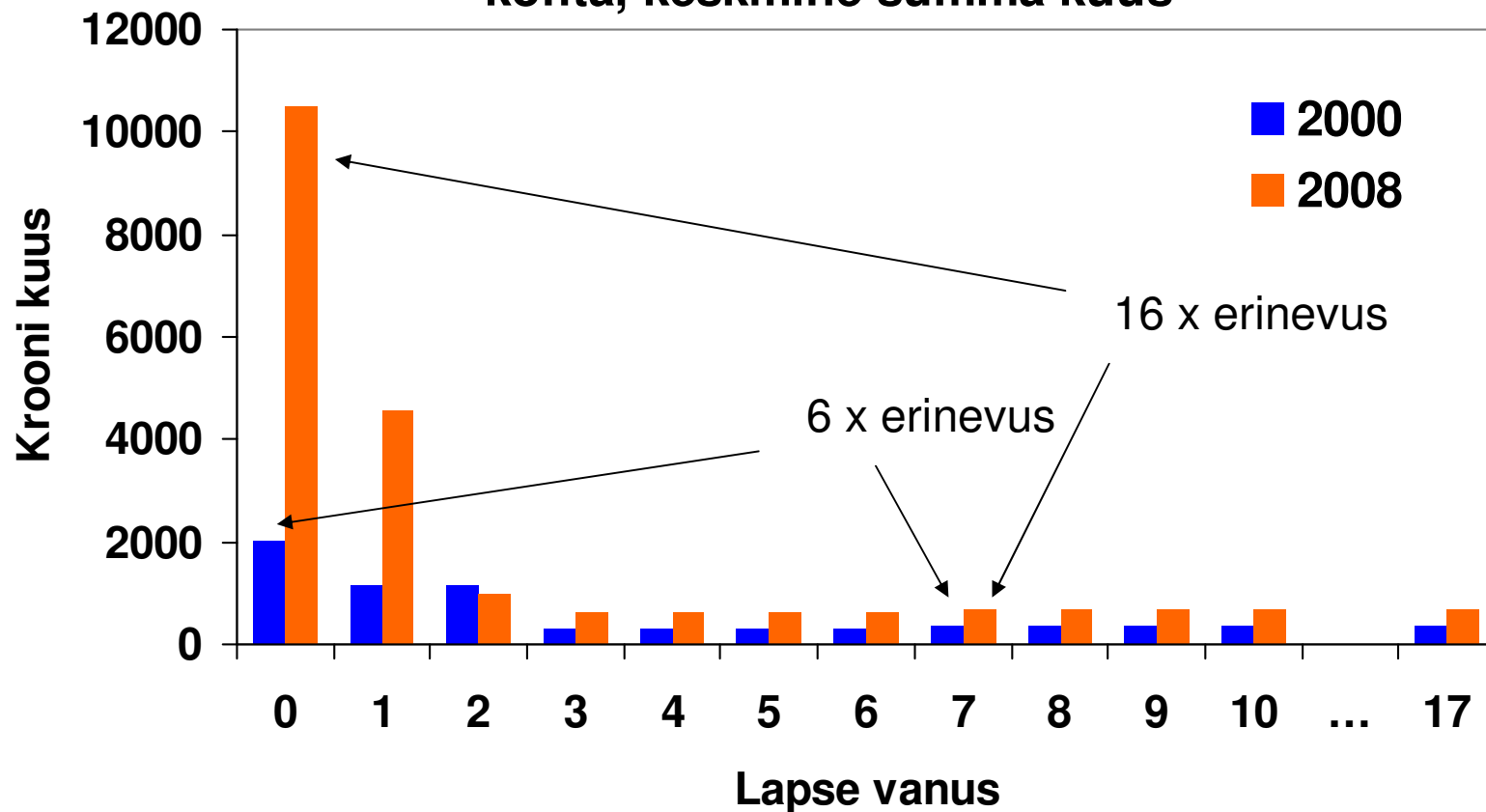

Allikad: Praxise arvutused

Kasvanud on fookus lapse sünnile

=> Kooskõlas sündimuse ja töötamise stimuleerimise eesmärgiga

Joonis 3. Lastega peredele suunatud toetused ühe lapse kohta, keskmine summa kuus

Allikas: autorite arvutused.

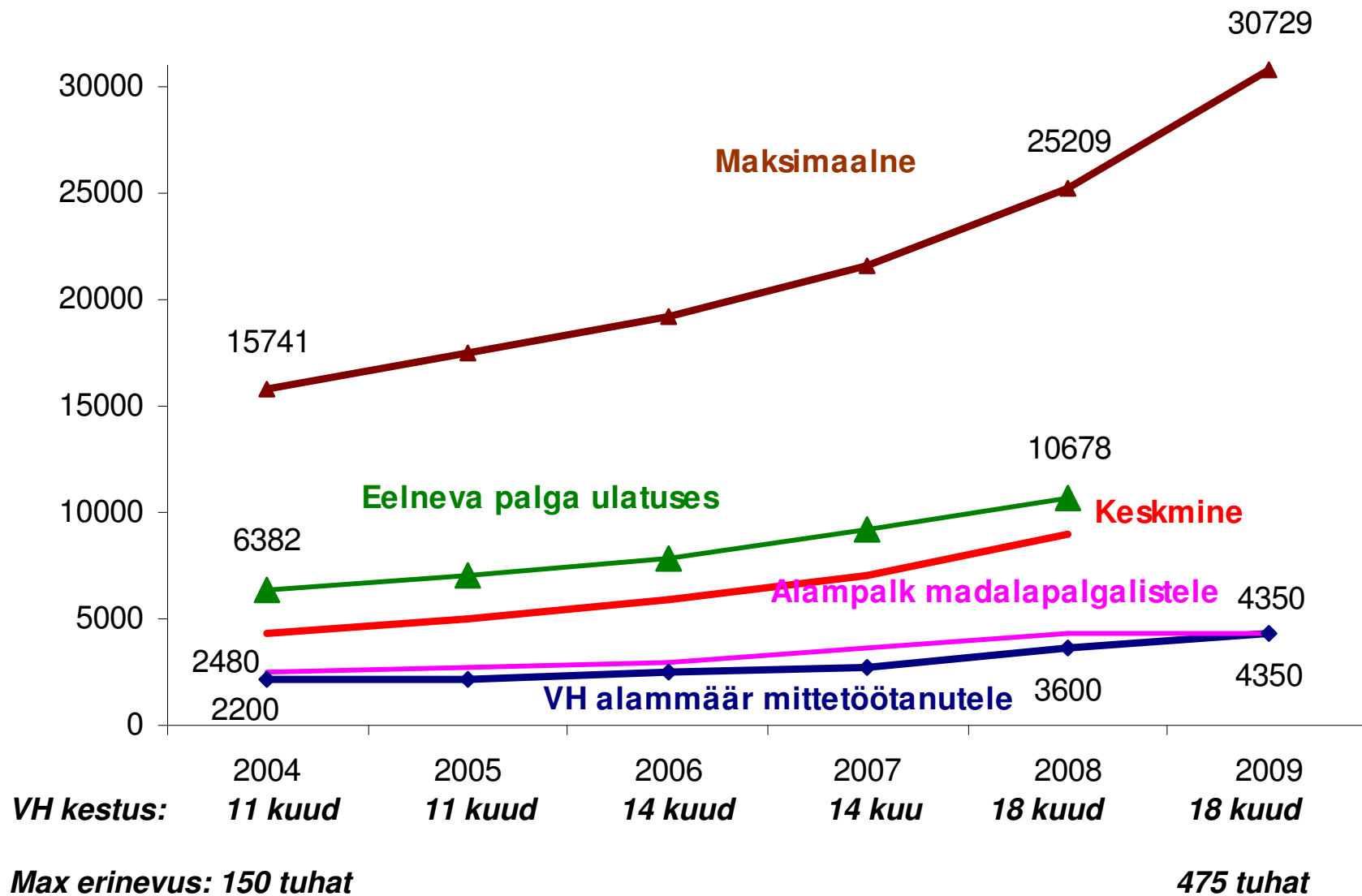
Märkus: sisaldab riiklikke peretoetusi, rasedushüvitist, vanemahüvitist, tulumaksuvabastust

Sündimuse toetamine on ebavõrdne, kuid sarnane ühiskonna tulujaotusele

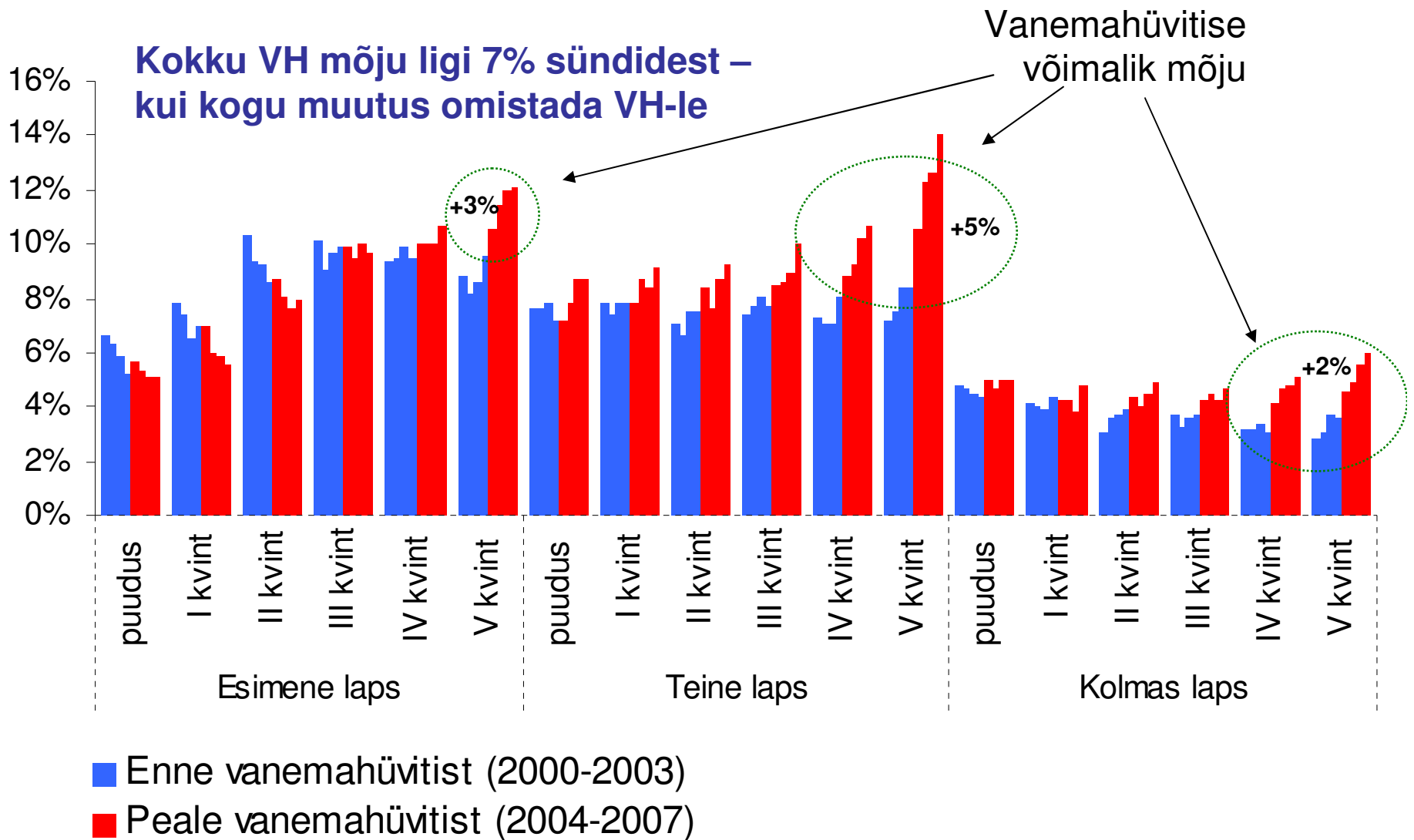
VH 2007: 10% saajaid = 27% kulust; 20% saajaid=45% kulust

Vanemahüvitise summade muutus

Kr kuus

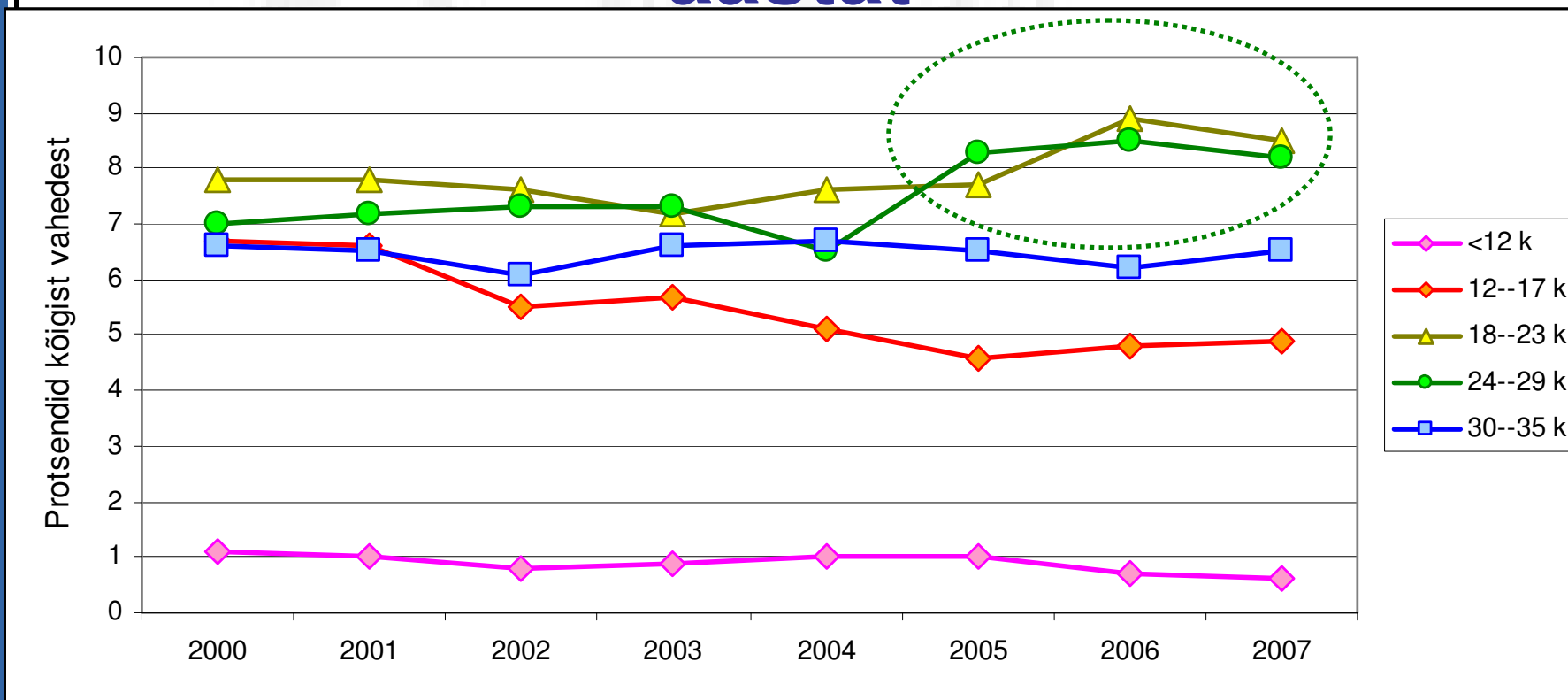

Mõju sündimusele: kõrgemapalgalised on hakanud enam sünnitama teist ja kolmandat last

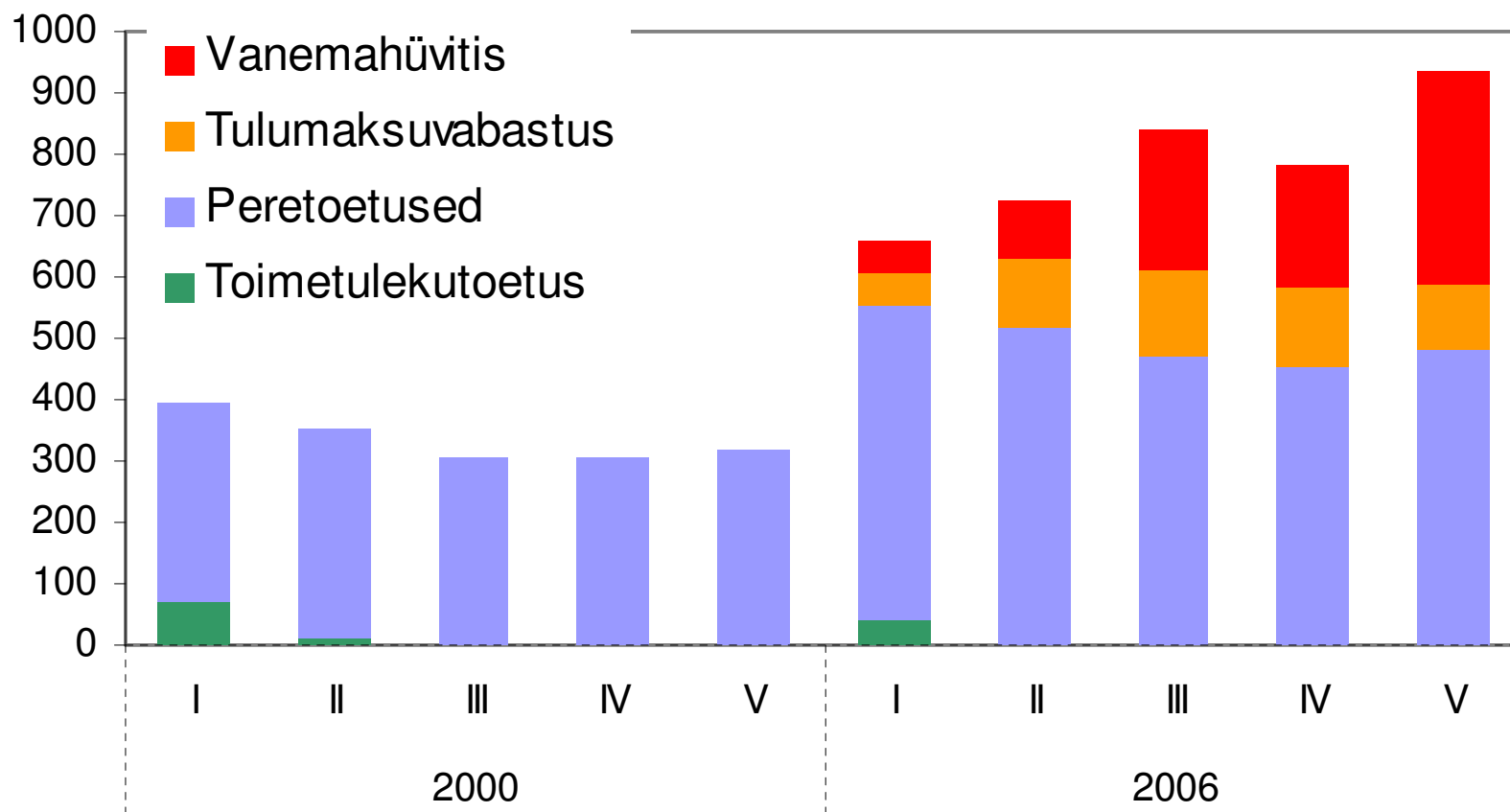
Vähenenud on sündide vahe, eriti kõrgharidusega naiste seas

Suurenenud on sündide vahe 1,5-2,5 aastat

Ebavõrdsus toetuste suuruses on kasvanud

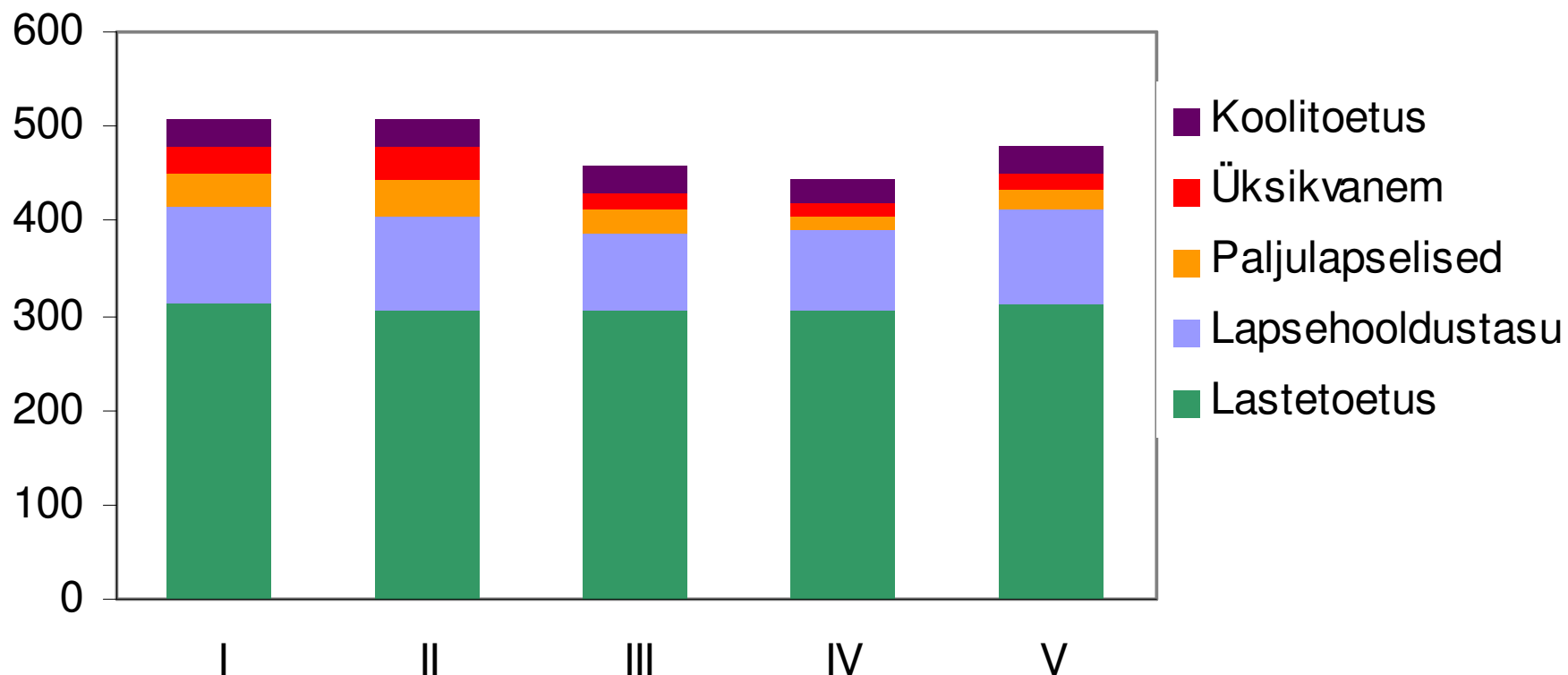
Joonis 5. Toetuste suurus lapse kohta sissetulekukvintiliide lõikes (krooni kuus)

Allikas: autorite arvutused, mikrosimulatsioonimudel ALAN, tulumaksuvabastus tekkepõhiselt

Riiklikest toetustest jõuab enam vaesemateni paljulapseliste perede toetust ja üksikvanematoetus

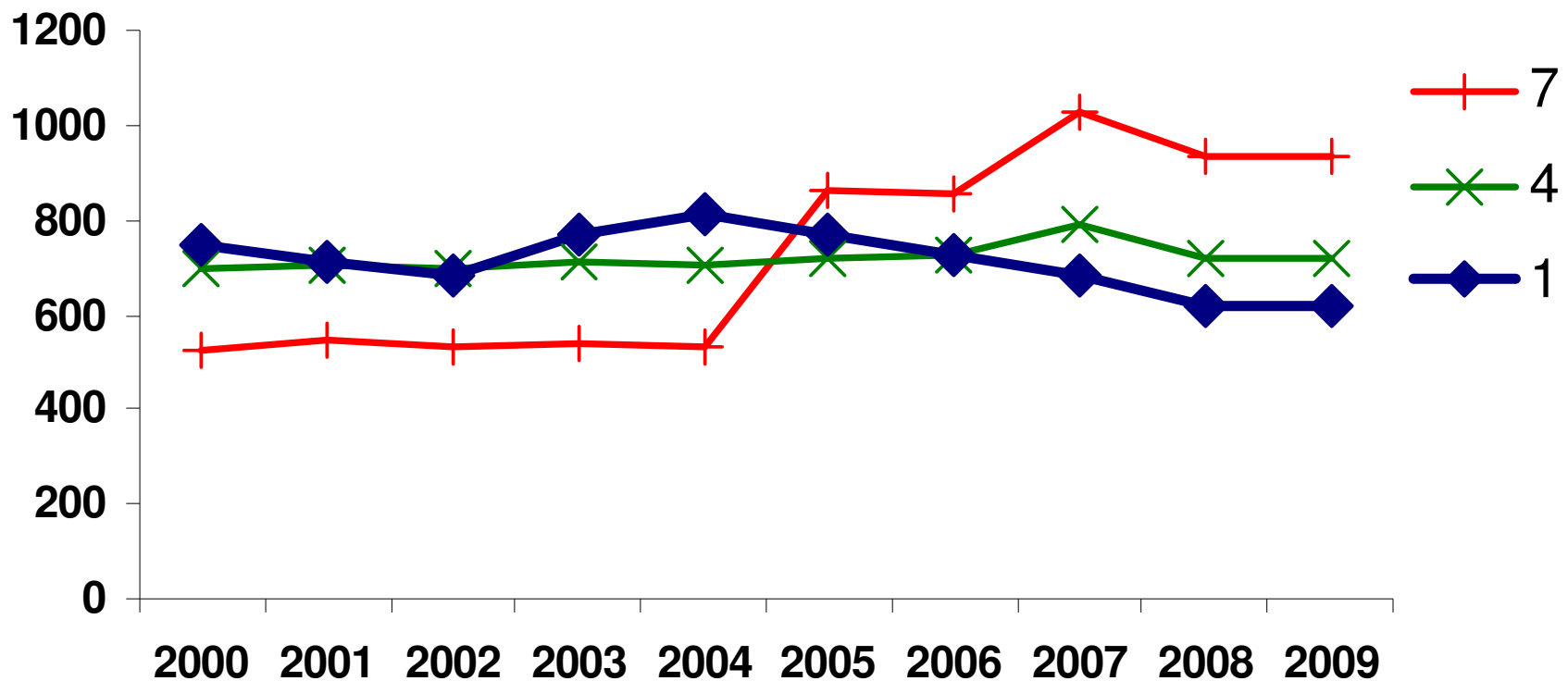
Riiklike peretoetuste eri liikide suurus lapse kohta
sissetulekukvintiliide lõikes 2006. aastal
(krooni kuus)

Allikas: autorite arvutused, mikrosimulatsioonimudel ALAN

Riiklikud (universaalsed) peretoetused on muutunud sihitumaks paljulapselistele peredele

Riiklike peretoetuse suurus eri laste arvuga peredes krooni
kuus lapse kohta
(2000. aasta hindades)

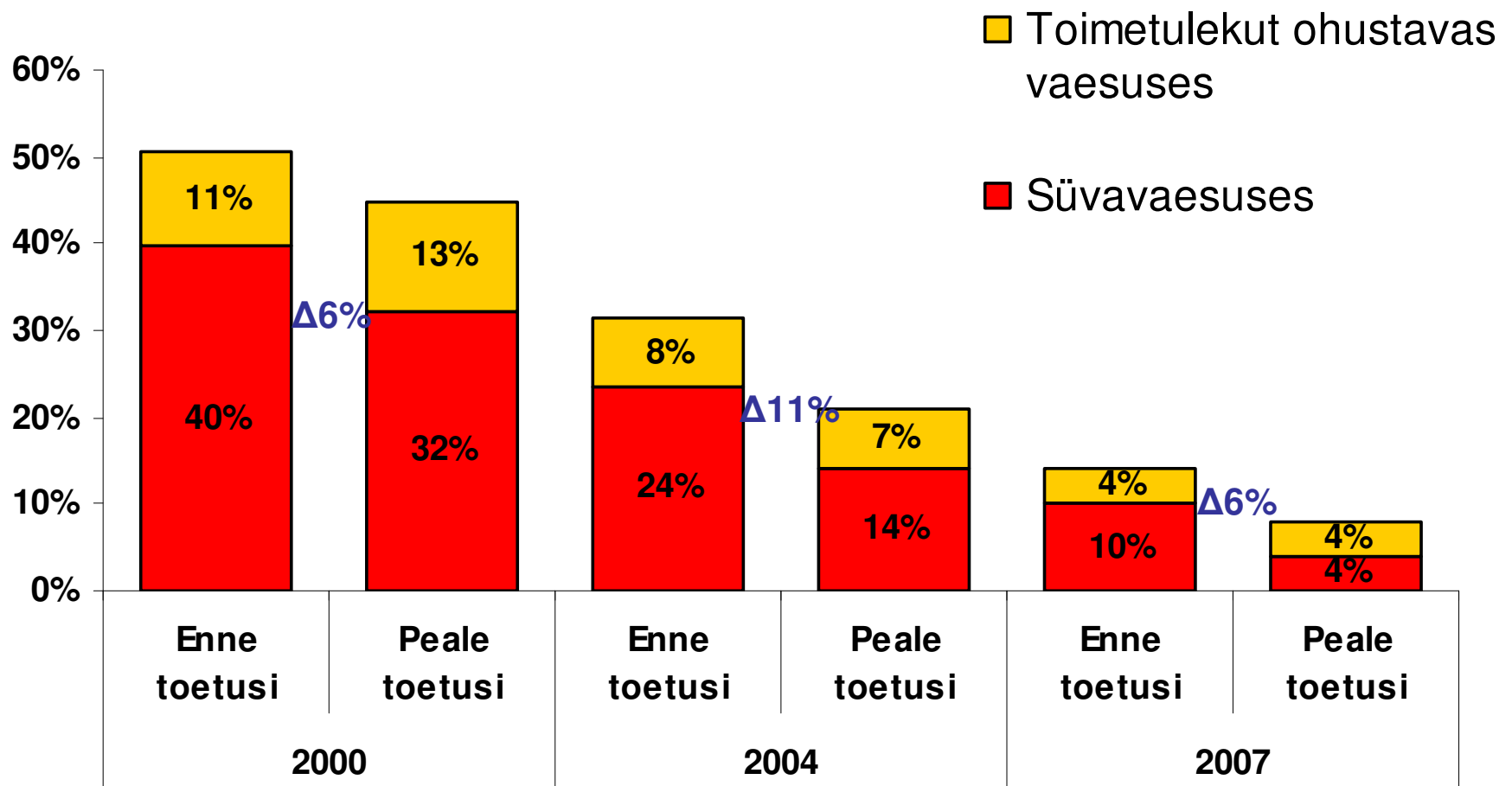

Allikas: autorite arvutused; Märkus: näidisperedes eeldatakse, et laste vanusevahe on 2 aastat

Toetused vähendanud laste absoluutset vaesust ca 6-11 protsendipunkti (keskmiselt 20 tuhat last aastas)

Kuluefektiivsus vaesuse vähendamisel vähenenud

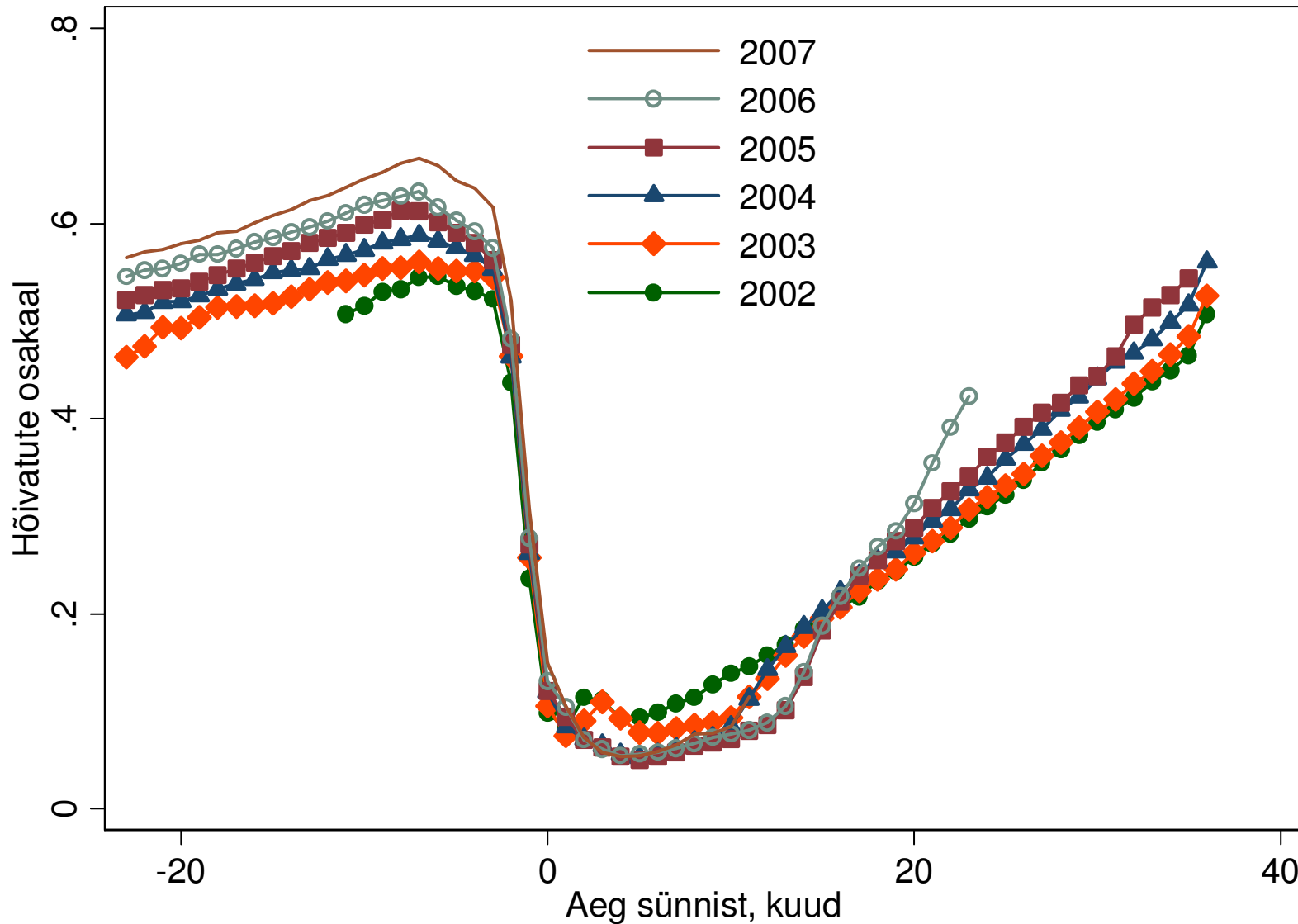
Toetuste mõju lastega perede vaesuse vähendamisel

Allikas: autorite arvutused, mikrosimulatsioonimudel ALAN

Hõivatud naiste osakaal sõltuvana lapse sünniaastast

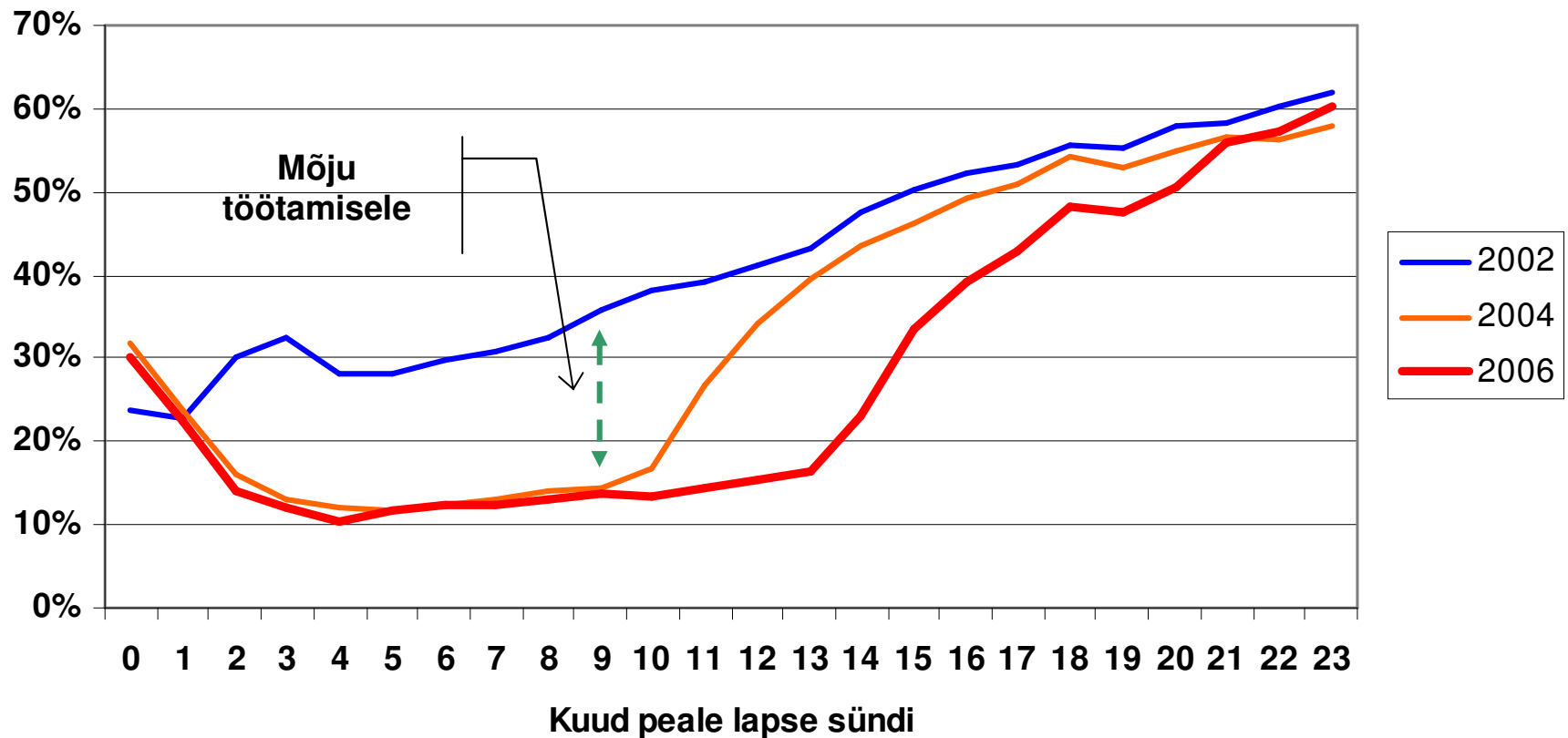
Eelnev hõive kasvanud, samaaegne töötamine vähenenud

Vanemahüvitis on mõjutanud kõrgepalgaliste naiste samaaegset töötamist

Pikemaajalist mõju ilmselt ei ole, kuna naised naasevad tööturule

Töötasu saavate naiste osakaal laste sünniaasta järgi (eelnev töötasu 5. kvintil)

Allikas: SKA andmed, autori arvutused

Analüüsist tulenevad küsimused

- **Kas vanemahüvitise võimalik positiivne mõju sündimusele ja tööhõivele kaalub üles kasvavad kulud ja ebavõrdsuse toetustes?**
- **Mis eesmärki täidab täiendav maksuvaba tulu laste järgi?**
 - Kas osa maksusüsteemist või perede toetamisest?
- **Mis on universaalsete peretoetuste roll?**
 - Reaalväärtus vähenenud, sihitus kasvanud paljulapselistele
- **Kas vanemahüvitis peaks soodustama naiste tööhõivet?**
 - Eelnevat töötamist soodustatakse, isadel kodus lastakse olla, kuid samaaegset töötamist (kõrgepalgalistel) ei soodustata

Võimalikud arenguvariandid

- I Jätkame sünnile suunatud toetustega, suurendame universaalsete toetuste (asemel) sihitust, kuid väldime vaesuslõkse - **stiimulitekeskne**
- II Suurendame universaalsete toetuste rolli ja kärbime kulusid vanemahüvitisele ning tulumaksuvabastusele - **võrdsusekeskne**
- III Tõstame täiendavalt makse, mille arvelt rahastame vanemahüvitist ja hoiame universaalsete peretoetuste reaalkäärtust - **kallim hetkeolukord**

Tänaan!